

Reis van de **Stichting Haegsche Tijd** naar Zwitserland, 10 – 13 mei 2022

Ons eerste bezoek na aankomst in **Genève** was aan het hoofdkantoor van Frédérique Constant niet ver van het vliegveld.

Wij werden daar ontvangen door de heer Pim Koeslag die ook een inleiding verzorgde. FC werd in 1988 opgericht door 2 Nederlanders, Aletta Bax en Peter Stas. Gepassioneerd door horlogerie brachten zij hun eerste collectie van 6 modellen uit in 1992, destijds geassembleerd door een horlogemaker in Genève. Hun uitgangspunt was “Let more People enjoy Luxury and Live your Passion”. Het doel was derhalve zoveel mogelijk mensen in staat te stellen luxe horloges aan te schaffen. Centrale waarden daarbij waren design, kwaliteit en innovatie. De laatste 20 jaar is FC sterk gegroeid en omvat nu ook de merken Alpina en Ateliers de Monaco. Van conceptie tot assemblage worden alle fasen van het productieproces door FC zelf uitgevoerd.

Inmiddels is het bedrijf overgenomen door het Japanse bedrijf Citizen. De modernste modellen worden bij FC gefabriceerd, zoals het Highlife Tourbillon Perpetual Calendar model. In 2021 had FC de wereldpremière met de FC 810 Silicon Disc Caliber, die tezamen met Flexous uit Delft is ontwikkeld.

Vermeldenswaard is dat de Nederlandse ambassadrice in Bern Mevrouw Hedda Samson de moeite had genomen dit eerste bezoek ook bij te wonen. Zij bleek een fervente liefhebster van horloges te zijn!

Aan het eind van de middag brachten wij een bezoek aan het Patek Philippe museum, nog steeds het Zwitserse topmerk. We werden rondgeleid door een gids die ons in bijna anderhalf uur door de grote collectie voerde, waarbij de oudste modellen uit de 16^e eeuw stammen. Interessant was met name de overgang van zakhorloges naar polshorloges vlak voor de Eerste Wereldoorlog die militairen in staat stelde snel en gericht te schieten! Direct aansluitend op dit bezoek gingen we voor aperitief en diner naar restaurant Le Lyrique.

De tweede dag begon met een vroege stadswandeling door het centrum van Genève, dat oorspronkelijk een oude burcht was aan de monding van het meer van Genève. Na de lunch in het Café du Soleil reden wij rechtstreeks naar hotel Beaulac in **Neuchâtel**, waar we twee nachten zouden verblijven.

Aan het einde van de middag bezochten wij nog het Musée d'Art et d'Histoire de Neuchâtel (MahN). Hoogtepunt van het museum: een drietal 'automaten' die dateerden uit de 18e eeuw. Makers waren Pierre en Henri-Louis Jaquet-Droz, die de 3 automaten, resp. L'Écrivain, Le Dessinateur, La Musicienne rond 1774 hebben ontworpen.

De eerste automaat is de meest complexe. L'Écrivain, gezeten op een kleine tabouret, is zo geprogrammeerd dat hij een willekeurige tekst van 40 tekens op drie lijnen van links naar rechts kan schrijven. Le Dessinateur is simpeler van opzet. Een bijzonderheid is dat hij stofjes op het papier waarop geschreven wordt kan wegblazen. La Musicienne is het grootst. Zij is in staat korte stukjes op een klein orgel te spelen. Bijzonder is vooral het tijdstip. Al meer dan

200 jaar geleden is de automatisering in Europa begonnen, die ook fundamenteel is geweest voor het begin van de horlogemakerij.

Aansluitend zagen wij in het stadhuis van Neuchâtel het beroemde Horloge van Matthias Hipp. Hipp was een pionier op het gebied van elektrische uurwerken, die in 1863 het tijdsdistributienetwerk van het kanton Neuchâtel oprichtte. De dag werd besloten met een heerlijk diner in de Société du Jardin, waar de mede organisator van deze reis - Nico de Rooij - lid is

De derde dag begon met een bezoek aan het Musée International d'Horlogerie (MIH) in La Chaux-de-Fonds, gelegen op veertig minuten auto rijden van Neuchâtel. Een Nederlandse gids leidde ons in twee uur rond in dit wel heel spectaculaire museum, waar het meten van en het nagaan van de oorsprong van de tijd uitgangspunt is.

Het museum is opgericht in 1974 en concentreert zich op de diverse thema's die bij tijdmeting centraal staan. Lucht, Aarde, Uur, Minuut, Seconde, Hand en Machine vormen de kern van de permanente tentoonstelling. De hoofdroute wordt gevormd door een stappenplan waarin de geschiedenis van de tijdmeting in 36 stappen rondom een immense hal wordt vertoond. Onze gids voerde ons langs de meest spectaculaire en uiteenlopende voorbeelden van klokken, uurwerken en natuurlijk ook de latere horloges. Bijzonder is dat aan het begin van het bezoek een levensgroot fresco met Christiaan Huygens is geplaatst.

Na de lunch in de Auberge la ferme Droz-dit-Busset bezochten wij in La Chaux-de-Fonds de afdeling Horloges van Cartier (in Le Locle is de afdeling Juwelen!). Cartier werd in 1847 opgericht, maar pas na 1900 beroemd door Louis Cartier, een Franse goudsmid die in 1904 het eerste polshorloge Santos produceerde. Santos wordt nog steeds geproduceerd met dezelfde basisprincipes als voorheen (rechthoekige kast met Romeinse cijfers) in talloze modellen. Panther en Tank zijn daarna gekomen. Door de combinatie van sieraden en horloges is Cartier in staat een grote variatie modellen te maken, waarbij het aspect juweel centraal staat. Het moderne gebouw met industriële uitstraling maakte een grote indruk. In de horlogeafdeling in La Chaux de Fonds werken meer dan 1600 personen.

Het Musée d'Horlogerie du Locle –Chateau des Monts, een paar kilometer verder, is gevestigd in een fraai 18e eeuws landhuis. De eerste eigenaar was Samuel DuBois, aanvankelijk officier en daarna horlogemaker. Het bevat een grote collectie klokken en pendules, maar minder horloges. Wij werden voor het eerst in goed Engels toegesproken door een Engelse, die met

haar man, naar de traditie van de eerste eigenaar ook horlogemaker, al dertig jaar in Zwitserland woont.

Wij sloten de dag af met een maaltijd in een huis in Le Locle dat toebehoorde aan de vroegere horlogemaker DuBois et Fils, maar waarvan het bedrijf inmiddels sinds enige jaren is overgenomen door Thomas Steinemann, woonachtig in Basel. Hij probeert het oude merk nieuw leven in te blazen door een aandelenverkoop aan potentiële klanten, gekoppeld aan het verwerven van horloges tegen gereduceerde prijs. Het is een moedige poging waarvan het resultaat moet worden afgewacht.

Onze laatste dag was gericht op een bezoek aan een ander vooraanstaand Zwitsers merk Audemars Piguet. Wij reden in bijna anderhalf uur van Neuchâtel via de Vallée de Joux, vlakbij de Franse grens, naar **Le Brassus**, waar het nog steeds onafhankelijke topmerk Audemars Piguet gevestigd is. Inmiddels zijn er meer dan 2.000 medewerkers wereldwijd die ruim 40.000 horloges maken.

Audemars is het enige Zwitserse horlogemerk dat nog de naam van de eigenaar bezit en door leden van de beide families wordt bestuurd. Inmiddels is dat de vierde generatie. Wij werden ontvangen in het indrukwekkende nieuwe spiraalvormige en grotendeels glazen gebouw dat in 2014 als Musée Atelier Audemars Piguet een paar kilometer voorbij het Lac de Joux is opgericht naast het oorspronkelijke gebouw waar in 1875 de naamgevers zijn begonnen de eerste zakhorloges te fabriceren. Audemars Piguet heeft zich altijd gericht op innovatie. In 1925 produceerden zij het dunste zakhorloge, gevolgd drie jaar later door het eerste skelet horloge met een wijzerplaat van glas, waardoor de drager dwars door de wijzerplaat het mechanisme van het horloge kan zien.

De grote doorbraak kwam met de introductie in 1972 van de Royal Oak, nog steeds met talloze modellen het top sport horloge met een karakteristiek herkenbare achthoekige stalen kast. De Tourbillon Royal Oak Perpetual Calendar in vele vormen en maten zagen wij in het Musée in een aantal glazen kasten. Het was een van de hoogtepunten van ons bezoek.

Meteen aansluitend kregen wij de speciale lunch geproduceerd door een drie sterren Michelin kok van Audemars Piguet, maar betaald door ons gezelschap!

Wij sloten onze reis door de horlogewereld in Zwitserland af met een bezoek aan de Espace Horloger de la Vallée de Joux in het hoofddorp van de vallei Le Sentier. De Espace is het enige publieke horlogemuseum in het kanton Vaud. Afgezien van een aantal interessante klokken en horloges is het museum vooral de moeite waard vanwege het inzicht dat wordt gegeven in de geschiedenis van het meten van tijd, alsmede de technieken en beroepen die bij het maken van horloges aan de orde komen. Het was een nuttige afsluiting van een heel bijzondere reis.

Laurens Jan Brinkhorst

Den Haag, Mei 2022